

KONING PIETER OP VADERLANDSE GROND

Het eindpunt van de reis stelde ons voor enige grote problemen. Als Hanno eerst de voormalige slaven aan wal zou zetten – bijvoorbeeld door ze via de grote sloep aan land te laten gaan (de rivierboot hadden we al gekapt), dan zouden we bij het verloop van de reis te weinig mensen hebben om het schip voldoende te kunnen bezeilen. Het was ook nog maar de vraag in hoeverre de negen gegijzelde Europeanen bereid waren om ons (Hanno, Cilie en ik), als kleine minderheid, voort te helpen. We zouden de kans lopen door hen overmeesterd te worden. Als we eerst de Europeanen zouden afzetten, en vervolgens de slaven, lukte het helemaal niet om verder te zeilen. Los daarvan konden we natuurlijk niet zomaar een haven van Europeanen aandoen, want de Europeanen aan boord zouden de slaven aangeven als opstandelingen en moordenaars van hun meesters, en mijn lei was ook niet schoon. Als we een Arabische haven aan zouden doen, zouden de Europese gijzelaars dan wel weer weg kunnen? Zouden ze niet als slaaf gehouden worden door de Arabische autoriteiten? En kreeg ik dan zelf wel de kans om weer weg te komen? Kortom, we waren bij Afrika aangekomen, maar ik had toen nog geen idee hoe het verder moest.

Terwijl ons schip voor de Afrikaanse kust dobberde, en de trommels van Pieter Met-het-ene-Lelletje en zijn manschappen iedereen bij elkaar riepen, hing er een dreigende sfeer aan boord. Klaas Willems had zich al enkele malen opgeworpen als woordvoerder van de negen Europeanen. “Wij moeten praten”, zei Klaas. Hij sprak in de richting van Hanno. “Wij hebben jullie terug gebracht naar Afrika, maar wij zijn bang dat we niet worden vrijgelaten. Wij zijn bang dat jullie ons overboord zullen gooien of ophangen, in plaats van naar huis laten gaan. Wij begrijpen dat iedereen zich afvraagt hoe het verder moet, want wij hebben de geruchten ook gehoord, maar wij willen ook graag spreken over hoe wij zelf onze toekomst zien.”

Hanno zag er geen kwaad in om de Europeanen de scheepsraad te laten openen, al was het ongewoon dat gevangenen recht van spreken hadden. Hoewel gevangenen? Ze hadden gewoon meegedaan en meegeleefd aan boord. “Toen wij in de haven van Nieuw-Middelburg (= Paramaribo) lagen met ons schip, toen waren wij aangesteld als bewakers. Het schip is ongemerkt vertrokken. Niemand zal ons geloven als we zeggen dat we gevangen werden genomen. Iedereen zal nu al naar ons op zoek zijn, omdat ze denken dat we samen het schip gestolen hebben. Wij kunnen niet terug naar Nieuw-Middelburg. Dan zijn wij ten dode opgeschreven. Wij willen ook niet terug.”

Klaas' woorden werden beaamd door de andere Europeanen. Er ontspoon zich een gesprek, dat voor mij verwarrend was, maar waar ik uit begreep dat liefde nog altijd overwint over haat. Want wat was het geval geweest? Tijdens de perioden van ziekte die we aan boord hadden gehad, waren de Europeanen net zo goed als de slaven verpleegd door de zwarte vrouwen, voor zover die zelf niet ziek waren geweest. Twee Europeanen waren inmiddels zover dat ze

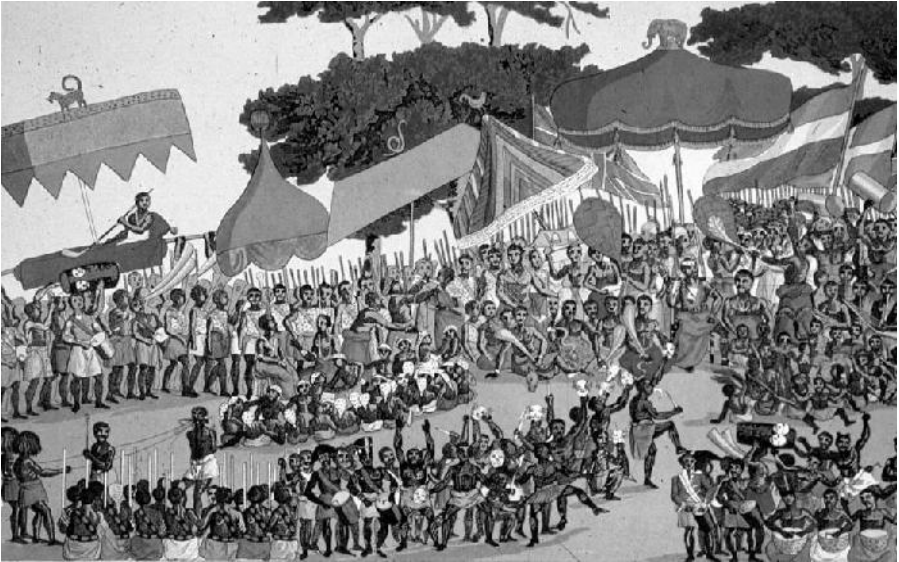
verkozen bij hun zwarte vriendinnen te blijven, in plaats van de strop te riskeren en terug te keren naar Nieuw-Middelburg. Ze wilden mee met Pieter Met-het-ene-Lelletje. Hanno werd door hun keus aan het twijfelen gezet. Hoe blij was hij niet dat zijn Elizabeth weer gelukkig begon te worden, na alles wat ze had meegemaakt, en zou hij haar wel weer gaan verlaten, om contact te zoeken met zijn vroegere gezin? Zou zijn eerste vrouw niet denken dat hij dood was? Enkele slaven waren er inmiddels ook niet meer zo van overtuigd dat ze terug wilden naar hun stam. Pieter Met-het-ene-Lelletje had het gevoel zijn volk te moeten dienen. Enige anderen waren in de stam van lage stand geweest. Hier op het schip waren ze gelijk als alle anderen. Ze hadden geen familie waar ze naar toe moesten. Ze hadden inmiddels met het schip om leren gaan, onder leiding van de Europeanen.

Er volgde na enkele dagen een onverwachte scheiding tussen twee groepen mensen, die lief en leed hadden gedeeld, en daarmee aan elkaar verwant waren geraakt. Zeven Europeanen en een groepje voormalige slaven bleven achter op ons schip, met alles wat ze nodig hadden om het schip zeewaardig te houden. Kaarten, meetapparatuur, kennis van het navigeren en de benodigde instrumenten. Klaas Willems was ooit in opleiding voor kapitein geweest, maar hij had deze niet af kunnen maken, omdat hij in een dronken bui een officier had geslagen. Nu kon hij alles wat hij toch nog tussendoor had geleerd in praktijk brengen. Hij zou met zijn bonte bemanning van het schip een kleine kaapvaarder maken. De grootste groep schepelingen, waaronder Hanno, Cilie en ik, werd met al onze persoonlijke bezittingen op een stil strand aan wal gezet.

De sloep voer een paar maal op en neer om ons allemaal af te zetten en van het nodige te voorzien. Mijn grote scheepskisten en een kleinere ging mee aan wal, maar de twee grote kisten met spullen van Cilie zouden ons teveel hinderen. Klaas Willems beloofde deze af te zetten in een haven, en ze op te sturen naar Cilie's tante in Holland. Hij kreeg op een briefje waar die woonde. De spullen zijn nooit gearriveerd. Was ik te goedgelovig? Heeft Klaas ze gehouden, verkocht, verbrand, overboord gegooid? Of is het kaapvaart-avontuur op niets uitgedraaid, en gingen de kisten met schip en al naar de kelder, bij de eerste de beste ontmoeting met een handelsschip? Hoe dan ook, die avond sliepen we voor het eerst weer aan wal. Hanno met zijn Elizabeth in zijn armen. Hij zou ooit weer zijn eerste familie bezoeken, dat wist hij zeker. Maar voorlopig niet. Zijn leven lag hier, bij zijn nieuwe familie.

Het was bij het vallen van de avond, dat we aan land gingen, ergens tussen twee Europese forten op de druk met nederzettingen bebouwde Goudkust. We begonnen onmiddellijk aan onze mars naar het binnenland. Voor het dag werd moesten we zover weg zijn dat we geen blanken meer tegen zouden komen. Onze sloep zou vraagtekens op kunnen roepen. Die voer dan ook na de laatste ontscheping weer naar het schip, om voor altijd in het duister te verdwijnen. We waren terug in Afrika, en alles wat nog aan de Europese beschaving herinnerde leek ver weg. Sara droeg Cilie in een doek op haar

rug. Ze sliep. Mijn scheepskist werd door twee voormalige slaven gedragen. Ik droeg een zak met kleding voor Cilie en mij. Andere spullen voor Cilie zaten bij anderen in de zakken. We marcheerden zoveel mogelijk in stilte, bang dat we waren dat we nog ergens een of ander kampement zouden doen ontwaken. De andere dag sliepen we een tijdje, om tegen het eind van de middag weer op mars te gaan. Zo ging het dag in dag uit, tot we na een eindeloos lijkende tocht van zeker 200 mijl in een gebied kwamen, dat voor Pieter Met-het-ene-Lelletje herkend werd als zijn vaderland. Pieter en zijn stamgenoten waren blij, dansten, zongen, ze waren weer thuis.

*De koning van de Ashanti's en zijn uitgebreide gevolg,
volgens een afbeelding uit 1819.*

Een eerste ontmoeting met stamgenoten bracht Pieter het slechte nieuws waar hij al bang voor was. Zijn vader was dood. Een oom, een jongere broer van zijn vader, was hem opgevolgd als koning van de Ashanti's. Drommen mensen sloten zich bij ons aan, toen we naar de 'hoofdstad' van het rijk liepen. De vele kleine hutjes werden na enige dagen afgewisseld door grotere gebouwen. Tegen die tijd was voor Pieter al heel wat spanning weggevallen. Als zijn oom hem had willen doden, was dat al lang gebeurd. De tocht naar de kraal van de koning kon zonder problemen worden vervolgd, dat zei alles. De koning wenste hem te zien. De vraag is of dit een wens uit zijn hart was, want de mensen waren zo enthousiast dat Pieter terug was gekeerd, dat de koning grote problemen had gekregen als hij wat tegen Pieter ondernomen had.

Wuivende parasols, deinende mensenmassa's, het joelen van grote ivoren hoorns, rommelende trommels, en een veelheid aan kleuren, klanken en indrukken, golfd en op ons af, toen we de Koninklijke stoet ontmoeten, die in de hoofdkraal van het rijk uittrok om Pieter te begroeten. Pieter en de velen met hem en de stoet van de koning ontmoetten elkaar op een plein. Het werd stil. Het werd heel stil. Pieter trad naar voren. De koning stapte uit zijn gevolg. Eigenlijk mocht hij niet praten in het bijzijn van gewone mensen, zo hoorde ik later, maar de koning wilde geen spreker meenemen. Hij wilde alleen zijn met Pieter. Er werd op zachte toon een begroetingsritueel uitgevoerd. Er werd gefluisterd. Er werden vergaande afspraken gemaakt, waarvan het welzijn van het rijk af zou hangen. Zouden deze twee mensen het niet eens worden, was het rijk dan ondergedompeld in een bloedige burgeroorlog? Zou ik dan ooit nog thuis zijn gekomen? De koning wuifde uiteindelijk naar zijn spreker. De spreker luisterde en sprak: "De koning heeft de troon en het rijk bewaard voor de enige rechtmatige troonpretendent. De koning zal zijn plaats nu teruggeven aan de rechtmatige koning."

Pieter - zo blijf ik hem maar noemen maar niemand noemde hem zo in Afrika – sprak eveneens: "Mijn oom heeft goed gehandeld. Hij heeft ons rijk geleid, zoals een ware koning dit hoorde te doen. Ik zal mijn troon innemen, en mijn oom zal de tweede man zijn in mijn rijk. Mijn kroonprins zal zijn de zoon van mijn oom, Osei Tutu." Of zoiets. Ik weet het niet precies meer. Ik weet wel dat er een vredesakkoord werd gesloten tussen de beide machtigste mannen van de Ashanti's, waardoor er voor een wonderlijke opvolging werd gekozen, van wisselende koningen uit wisselende afstamming. Pieter wist zo zijn volk te behoeden voor een bloedige ondergang.

(Bekend is dat bij de Ashanti's een hele complexe vorm van troonopvolging bestaat. Hoe dit precies begonnen is, is niet met zekerheid bekend. In het volk zelf circuleren ook andere verklaringen voor dit fenomeen dan hiervoor werd beschreven. Het kan zijn dat deze teruggaan op feiten, en dat De Stroeve iets niet goed begrepen heeft. Het kan echter ook zijn dat de terugkeer van Pieter de reden was van de opvallende lijnen van troonopvolging, waarbij neven om en om elkaar opvolgen, maar dat dit in de overlevering gekoppeld is aan heel andere gebeurtenissen. Opvallend is wel dat hier een ontmoeting geschetst wordt, die niet opgenomen werd in de officiële geschiedenisboeken. Officieel heeft het eerste bezoek van een blanke aan het hof van de koning van de Ashanti's enige tientallen jaren later plaatsgevonden. Misschien dat dit alleen zo is, omdat bij het samenstellen van de geschiedenisboeken het testament van De Stroeve nog niet bekend was.)